Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

GYERMEKBÁNTALMAZÁS
FELNŐTT ÁLTALI, KORTÁRS

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

A TOVÁBBKÉPZÉS CÉLJA

- Célja
  - a társadalmi-demográfiai változásokra reagáló,
  - innovatív elemeket tartalmazó továbbképzések kialakítása és biztosítása,
  - a területen dolgozó szakemberek továbbképzése,
  - a szolgáltatásnyújtás folyamatainak eredményesebbé tétele,
  - a dolgozók megtartása, a pályaelhagyás csökkentése és a területen dolgozók elismertségének növelése.
- További cél a szociális és kapcsolódó szakmák közötti együttműködés kialakítása, erősítése, fejlesztése a továbbképzések biztosítása és lebonyolítása által.

BEMUTATKOZÁS, A TOVÁBBKÉPZÉS INDÍTÁSA

- Bemutatkozás, tapasztalatok, motiváció, elvárások
  - név
  - foglalkozási terület
  - klienskör
  - feladatok
  - gyakorlati tapasztalatok
  - előzetes ismeretek
  - a témához kapcsolódó nézetek
  - a továbbképzéssel kapcsolatos motiváció
  - a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások

CSOPORTSZABÁLYOK

- Titoktartás
- Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet
- Részvétel: aktivitás, önkéntesség
- Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek
- Technikai kérdések: mobiltelefon-használat, stb.

A TOVÁBBKÉPZÉS TELJESÍTÉSÉNEK FELTÉTELEI

- záróteszt teljesítése
- hiányzásra vonatkozó előírások
- (maximum a program időtartamának 10%-a, tehát 4 óra)

BÁNTALMAZÁS DEFINÍCIÓJA

Bántalmazás minden olyan magatartás, amely fizikai, lelki vagy szexuális ***sérelmet okoz***, vagy ***annak veszélyével jár***. Bántalmazásnak számít továbbá minden olyan korlátozó intézkedés is, amelyet büntetésként alkalmaznak, és kínzást, kegyetlen vagy megalázó bánásmódot jelent

A bántalmazás két jellegzetessége:

- a ciklikusság. Ez azt jelenti, hogy a bántalmazást követően szokott következni az ún.: mézeshetek időszak akár napokig, hetekig amikor a bántalmazó „megbánja” tettet, ígéretet tesz, hogy soha többet nem fog ez előfordulni, ugyanakkor erősíti azt a bántalmazottban, hogy megérdemelte azt.
- eszkalálódás, - fokozatosan erősödik a bántalmazás mértéke, Ahhoz, hogy a bántalmazó elérje a kívánt hatást,egyre erőteljesebb ingert kell adnia, így válik a bántalmazás is egyre súlyosabbá
- A magyar jogrendszerben **nincs pontos meghatározás** arra vonatkozóan, milyen eset minősül **gyermekbántalmazásnak, elhanyagolásnak**, a szakemberek között is vita van e tekintetben

FOGALMAK

Fizikai bántalmazás:

szándékos cselekedet, gondatlanság amely a gyerek fizikai sérüléséhez, halálához vezet, vagy vezethet.

Érzelmi, lelki bántalmazás:

hosszú időn át tartó rossz érzelmi bánásmód, magában foglalja annak közvetítését a gyermek felé, hogy **értéktelen**, el nem fogadott, nem kívánt és nem szeretett.

A FIZIKAI BÁNTALMAZÁS FAJTÁI (I)

- **Rázás** A csecsemők, kisgyermekek megrázása
- **Bőrelváltozások** A leggyakoribb elváltozások a bőrön láthatók (zúzódások, égések, horzsolások, hegek)
- **Arc-, nyak és fejsérülések** A gyermek ütlegeléséhez leggyakrabban használt eszköz az emberi kéz, mely igen súlyos arc-, koponya- vagy agysérülést okozhat.
- **Fojtogatás** A fojtogatás után viszonylag kevés nyom marad, az arcon apró bevérzések láthatók, különösen a szemhéjaknál.
- **Csonttörések** Súlyos traumás behatás vagy bizonyított csontbetegség hiányában a törések egyértelműen bántalmazásra utalnak.
- A gyermekek fizikai bántalmazásakor a különböző törések előfordulása 30-50% .

A FIZIKAI BÁNTALMAZÁS FAJTÁI (II)

- **Belső sérülések:**A halállal végződő gyermekbántalmazások esetében sokszor az ütlegelések, rúgások következtében bekövetkezett belső vérzés, melyet a hasűri szervek sérülése okoz.
- **Égési sérülések :**A sérülések során szándékos forrázás éppúgy előfordul, mint cigarettacsikk, forró vasaló vagy láng okozta sérülés
- **Münchausen szindróma:** A szülő súlyos betegségben szenvedőnek tünteti fel a gyermeket, és a kitalált betegséget - fizikai tünetek előidézésével- az anya maga okozza.
- **A gyermek életkorának és fejlettségi szintjének nem megfelelő dolgoztatása** A bántalmazás e formája Magyarországon csak nagyon szórványosan fordul elő.

A FIZIKAI BÁNTALMAZÁSRA UTALÓ JELEK

- a bántalmazás látható nyomai
- megmagyarázhatatlan, nyilvánvalóan nem baleseti eredetű sérülések
- többszörös különböző időben keletkezett, a gyógyulás különböző stádiumait mutató sérülések
- ellentmondásos történet a sérülésről

- **Münchausen szindrómára utaló jelek**
  - a gyermek tünetei a szülő jelenlétéhez kapcsolódnak
  - a szülő látványosan aggodalmaskodik a gyermek állapota miatt, ragaszkodik a kórházi ellátáshoz, kitartóan keresi a kezelőorvos társaságát és figyelmét
  - A szülő az előírt gyógymódot hatástalansága miatt nem fogadja el

A FIZIKAI BÁNTALMAZÁS VISELKEDÉSI JEGYEI, AMI A BÁNTALMAZÁS GYANÚJÁT VETI FEL A GYERMEKNÉL

- ambivalencia a kapcsolatokban,
- állandó készenlét a védekezésre
- frusztráció, amikor mások elvárásaival szembesül,
- túlzott igazodás mások elvárásaihoz, „kaméleon-természet”
- tanult tehetetlenség, (megkísérelni megoldani a feladatot veszélyesebb, mint bele sem fogni)
- a szülő testi és érzelmi támogatása utáni vágy,
- az élet élvezetének képtelensége, örömképtelenség,
- pszichiátriai szimptómák (hyperaktivitás, bizarr viselkedés, enurézis),
- alacsony önértékelés,
- oppozíció vagy visszahúzódás,
- iskolai tanulási nehézségek,
- a viselkedés koraérettsége

A TESTI FENYÍTÉS KÁROS KÖVETKEZMÉNYEI

Rombolja a gyermek-szülő közötti kapcsolatot, a kettőjük között lévő bizalmat,

Rombolóan hat a gyermek önértékelésére,

Rombolóan hat a gyermek személyiségfejlődésére,

Gyakori alkalmazása ellenséges érzelmeket és dacot ébreszthet a gyermekben a szülő iránt

AZ ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS FAJTÁI

Ignorálás – semmibevétel

(„Olyan, mintha nem is léteznél nekem…”)

Lealacsonyítás, kigúnyolás

(„Nem igaz, hogy Te ennyire hülye vagy, hogy még ezt sem tudod megcsinálni…”)

Kiabálás, ordítozás

Izoláció – elszigetelés

(„Nem hívhatsz ide barátokat, nem engedem, hogy a barátaiddal találkozz!”)

Vádolgatás

(„Biztosan Te voltál, mert csak Te vagy képes ilyen gonoszságra.)

AZ ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS FAJTÁI

Érzelmi zsarolás

(Akkor szeretlek, ha…”)

A gyermek tárgyainak, állatainak szándékos tönkretétele, megölése

Erőszakkal, elhagyással való fenyegetés

(„Ha nem viselkedsz jól, itt hagylak”)

Megalázás

A bántalmazó valamilyen sértő dolgot viccbe csomagol

(„Hajtsd oldalra a fejed, hogy összegyűljön az a pár agysejted,”)

ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS MEGJELENÉSI FORMÁI

- Állandó durva szidalmazás, kiabálás, ijesztgetés.
- Indokolatlan és súlyos büntetés a társak között is.
- Kritizálás, terrorizálás. Szóbeli megalázás, megszégyenítés, rendszeres lealacsonyítása a másiknak, csúfolás.
- A gyermek gondozástól, játéktól, szeretettől való tudatos megfosztása.
- Gyermek koldulása, vagy arra kényszerítése

GYANÚJELEK - ÉRZELMI BÁNTALMAZOTT GYERMEKEKNÉL

- iskolai teljesítmény romlása,
- izoláció, befelé fordulás,
- agresszivitás,
- depressziós tünetek,
- deviáns magatartás, csavargás, elszökés,
- drogozás, alkoholizálás
- önagresszió, öngyilkossági kísérlet.
- gyors fogyás vagy hízás

A BÁNTALMAZÁSOK MEGKÖZELÍTÉSE (I)

- **Evolúciós megközelítés:** A gyermekbántalmazás kérdésében a gyermek reproduktív értékét emelik ki.

- **Kötődéselméleti megközelítés:** A gyermek szempontjából a kötődés biztosítja a szülő fizikai és érzelmi közelségén keresztül a védelmet a fizikai és pszichológiai bántalmaktól. Ha a kötődés kialakulásának folyamata zavart szenved, az súlyos következményekkel járhat a későbbi szülő-gyermek kapcsolatra nézve, de a gyermek személyiségfejlődésére nézve is. Megfigyelték, hogy a kötődés zavara növeli a gyermekbántalmazás kockázatát.

A BÁNTALMAZÁSOK MEGKÖZELÍTÉSE (II)

Ökológiai modell (Bronfenbrenner, Belsky):

- Az ökológiai modell alapján Belsky dolgozott ki a bántalmazás elemzésére négyszintű modellt.
- makroszinten érvényesül az adott kultúra, jelen esetben a gyermekbántalmazással kapcsolatos nézeteinek összessége
- exoszint: emberi kapcsolatok indirekt hatásának szintje, pl: társadalmi nyomás a bántalmazás prevenciójában
- mezoszint: a család és a kiscsoportok szintje, a bántalmazás intergenerációs átvitelének rendszere
- mikroszint: az egyéni viselkedés vizsgálati szintje

ÖKOLÓGIAI RENDSZEREK

Rendszerszemlélet
a család és a tágabb ökológiai rendszerek

Bronfenbrenner – ökológiai perspektíva (Bronfenbrenner, 1979)

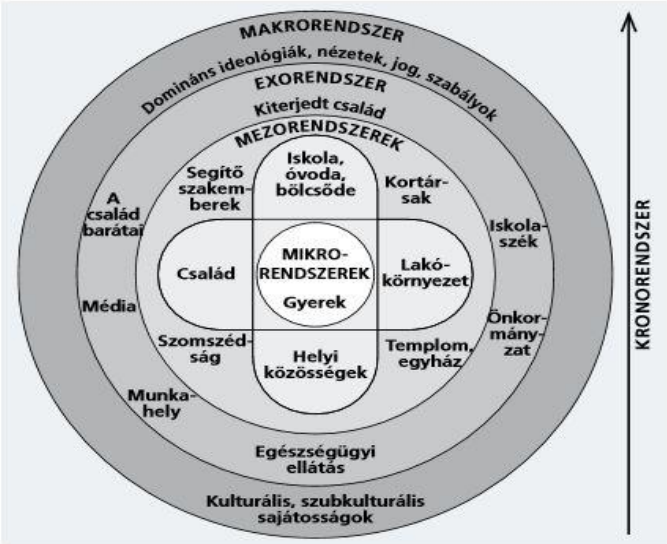

Fejlődéselmélet humánökológiai megközelítésben

Bronfenbrenner – bioökológiai modell (Bronfenbrenner, Ceci, 1994)

- Örökletes adottságok - környezeti hatások
- Fejlődés: egyén-környezet komplex, kölcsönös interakciója
- Gyermek: aktív, hatni képes szereplő

1. sz. Ábra: Ökológiai rendszerek

RIZIKÓFAKTOROK (I)

Bántalmazó szülő/gondviselő jellemzői

- Az egyedülálló anyák háromszor olyan gyakran jelezték súlyos testi fenyítés gyakori alkalmazását, mint a partnerükkel együtt élők.
- A szexuális abúzus elkövetői legtöbb esetben férfiak.
- Azok a szülők is akik maguk is rossz bánásmódot éltek át gyermekkorukban nagyobb eséllyel válnak maguk is ilyen szülővé.
- A nők keményebbek a testi fenyítésben mint a férfiak

RIZIKÓFAKTOROK (II)

A családi és szociális jellemzők:

- A szegénység erősen összefügg mind a lelki/fizikai mind pedig a szexuális bántalmazással.
- A rossz szocio-ökonómiai státus, munkanélküliség, alacsony havi jövedelem növeli a családi erőszak a gyermekbántalmazás esélyét.
- A gyermekbántalmazás gyakrabban fordul elő elvált vagy különélő szülők esetében.
- A gyermekbántalmazás valószínűsége csökken a kiterjedt, nagycsaládban élőknél és ott, ahol a gyermeknevelés gondját megosztják.
- A családi élet zsúfoltsága, a helyszűke növeli a bántalmazás valószínűségét.
- A függőség- gyógyszer, alkohol, drog- és a családi erőszak növeli a gyerekekkel szembeni rossz bánásmód esélyét.
- Az erőszakhoz sok esetben a konfliktus vagy a krízishelyzet rendkívül rossz kezelése, az e területen mutatkozó eszköztelenség vezet.
- a szülő személyiségével összefüggő problémák (szenvedélybetegség, devianciák,mentális betegség) avagy a szülő közömbös vagy túlaggódó gyermeke kapcsán

RIZIKÓFAKTOROK (III)

A gyermekkel kapcsolatos kockázati tényezők

- koraszülött gyermek,kis súllyal született, gyenge fizikumú gyermek
- két testvér születése között kevesebb, mint 18 hónap telt el
- testi vagy szellemi fogyatékos gyermek
- a gyermek szokatlan külseje vagy felnőttes kinézetű gyermek
- nehezen kezelhető gyermek

A FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS KÖVETKEZMÉNYEI (I)

Bántalmazás során a gyermek és a bántalmazó felnőtt közötti kapcsolat alapjaiban sérül.

gyermekek patologikus kötődést alakítanak ki az őket bántalmazó, vagy elhanyagoló felnőttekkel

a gyermek pszichés alkalmazkodását annak a célnak rendeli alá, hogy a kapcsolatot megőrizze

a bántalmazást kizárja a tudatából, emlékezetéből

VAGY

racionalizálja a folyamatot és mentségeket keres a bántalmazó szülő számára (szélsőséges formája a disszociáció)

A FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS KÖVETKEZMÉNYEI (II)

A szülők fizikai bántalmazásának legfőbb veszélyei:

- rombolja a gyermek-szülő közötti kapcsolatot, a kettőjük között lévő bizalmat,
- negatívan hat a gyermek önértékelésére,
- rombolóan hat a gyermek személyiségfejlődésére,
- fennáll az enyhébb vagy súlyosabb sérülés veszélye, még akkor is, ha a szülőnek nem áll szándékában sérülést okozni,
- mivel a testi fenyítés rövid távon hatékony fegyelmező eszköznek tűnik, ezért a bántalmazó egyre gyakrabban fog élni vele, háttérbe szorítva más, pozitívabb, ám kevésbé gyors vagy kevésbé látványos eredményekhez vezető nevelési módszereket,
- a gyermek egy idő után immunissá válik a kisebb testi fenyítésre, ugyanakkora hatás eléréséhez egyre több verést kap, tehát a gyermek egyre több bántalmazásnak lesz kitéve,
- a gyermek beépíti a fizikai erőszakot saját viselkedésrepertoárjába, azaz konfliktushelyzetben hajlamos lesz maga is ehhez az eszközhöz folyamodni (pl. kortársakkal való kapcsolatában, leendő gyermekei nevelése során).

A FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS KÖVETKEZMÉNYEI (III)

- A gyermek normális, egészséges fejlődéséhez az érzelmi támogatás nélkülözhetetlen: szeretetteljes szülő-gyermek kapcsolat, az ezzel együtt járó gyakori fizikai érintés, a simogatás, a dajkálás, a biztatás, a mosoly, a beszélgetés, a játék, a bátorítás és a dicséret.

- Ha egy gyermek ezektől megfosztva nevelkedik, az nemcsak gátolja a fejlődését, de súlyos érzelmi zavarokhoz, személyiségtorzuláshoz is vezethet.

A FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS KÖVETKEZMÉNYEI (IV)

Az érzelmi bántalmazás pszichés következményei:

- a gyermek gyengébb kognitív fejlődése,
- viselkedési problémák,
- szökés,
- alacsony önértékelés,
- destruktív viselkedés,
- az érzelmek kifejezésének zavara,
- az interperszonális kapcsolatok zavara,
- pszichopatológiai rendellenességek

A FIZIKAI ÉS ÉRZELMI BÁNTALMAZÁS KÖVETKEZMÉNYEI (V)

- Az érzelmi elhanyagolás további veszélye, hogy valószínűsíti más bántalmazási formák (fizikai, szexuális, elhanyagolás) megjelenését is.

- A gyermekkori bántalmazás hosszútávú következményei közé tartozik a későbbi áldozattá válás.

KÖSZÖNÖM A FIGYELMET!

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE